

DUNĂREA, VECTOR STRATEGIC DE PROIECTARE A FORȚEI ÎN RĂZBOIUL DIN 1877-1878

THE DANUBE, STRATEGIC VECTOR FOR FORCE PROJECTION IN THE WAR OF 1877-1878

*Dr. Dragoș ILINCA**

Rezumat: Războiul ruso-turc din 1877-1878 a reprezentat exprimarea unei stări de tensiune acumulată în ultima jumătate a secolului al XIX-lea legată de competiția dintre Rusia și Imperiul Otoman pentru controlul în Peninsula Balcanică. Pentru popoarele din această zonă, izbucnirea noului conflict a reprezentat o oportunitate de valorificare a aspirațiilor de independență și suveranitate. Implicarea României în acest conflict s-a derulat pe coordonatele îndeplinirii obiectivului de obținere a independenței. Modalitatea de concretizare a acestei opțiuni strategice s-a reflectat atât prin sprijinul acordat tranzitării trupelor ruse și debarcării pe malul drept al Dunării dar mai ales prin participarea a unor efective semnificative la bătăliile și luptele care se vor duce în diferite locații de la sud de Dunăre, precum Plevna, Grivița și Smârdan. În cadrul acțiunilor derulate de Armata Română, securizarea controlului Dunării a reprezentat o dimensiune esențială, atât din perspectivă strategică în dezvoltarea planurilor de acțiune, cât și din perspectiva gestionării complexității lucrărilor de infrastructură asociate trecerilor succesive ale unor efective consistente. Importanța acestor aspecte s-a dovedit în momentele de maximă intensitate ale războiului beneficiind de o mediatizare adecvată în presa timpului.

Cuvinte cheie: Războiul Ruso-Turc, Războiul Crimeei, Tratatul de la San Stefano, Tratatul de la Berlin, Plevna, Carol I, Skobelev, Cernat, Dunăre, Alexandru al II-lea.

Abstract: The Russo-Turkish war of 1877-78 ignited out of considerable tensions amassed in the second half of XIX century between Russia and Ottoman Empire over extending control in the Balkan Peninsula. For the people from this area, the new conflict was merely an opportunity to promote their independence and sovereignty aspirations. Romania's involvement in this war was focused on achieving national independence. The way in which this strategic option was

* coordonator programe cercetare Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, dilinca@yahoo.com.

implemented by supporting transit of the Russian and landing on the other side of Danube. But most important contribution was employed by Romanian army in the battles and fights that occurred in different locations in the south of Danube area, such as the case in Plevnen, Grivita and Smardan. In the framework of Romanian army operations, securing the control on Danube was one of the strategic priorities involving a significant degree of complexity in developing infrastructure works for several crossings of substantial contingents. These aspects were highly relevant especially in the most intense phases of war, being one of the most visible aspects in the newspaper's correspondence of that time.

Keywords: *Russo-Turkish War, War of Crimeea, San Stefano Treaty, Berlin Treaty, Charles I, Skobelev, Cernat, Danube, Alexander II*

Izbucnirea, în aprilie 1877, a unui nou război ruso-turc, se plasa într-un context internațional deja puternic marcat de așa-numita „Chestiune orientală” care se declina, în esență, pe două componente. În primul rând, era vorba despre competiția geopolitică a secolului al XIX-lea asociată supraviețuirii Imperiului Otoman în fața politicii expansioniste a Rusiei. Această dinamică prilejuise o succesiune dramatică de războaie între cele două imperii, intensificată mai cu seamă în prima jumătate a secolului al XIX-lea. În acest interval sunt consemnate conflictele ruso-turce din 1828-1829, respectiv cel din 1853-1856, acesta din urmă mult mai cunoscut sub numele de Războiul Crimeei. Indiferent de configurația alianțelor care au gravitat în jurul acestor confruntări, miza a fost întotdeauna aceeași vizând competiția ruso-turcă pentru controlul Mării Negre și, subsecvent, al Peninsulei Balcanice.

Rezultatele pot fi evaluate ca fiind schimbătoare dar înscrise pe o tendință constantă de extindere a controlului și influenței Rusiei către inima Imperiului Otoman. În acest context, se plasează preluarea (în urma războiului din 1828-1829) a unei porțiuni importante a țărmurilor nordice și estice ale Mării Negre, dublate de avansul rusesc în Caucaz. Izbucnirea Războiului Crimeei și reacția conjugată a marilor puteri europene împotriva expansiunii Rusiei în estul Mării Negre a generat un recul puternic al acestei politici simultan cu o consolidare a poziției Imperiului Otoman. Tratatul de pace semnat la Paris, în 30 martie 1856, a consfințit aceste realități precum și redeschiderea Mării Negre, respectiv a Dunării către circulația internațională. Situația se va menține mai puțin de două decenii, în 1870

Rusia renunțând unilateral la aplicarea prevederilor de la Paris. Decizia a fost urmată de reluarea programului de extindere, respectiv de reconstruirea flotei din Marea Neagră distrusă în cea mai mare parte în condițiile aplicării Tratatului de la Paris.

Cea de-a doua componentă a contextului acestei perioade a vizat situația popoarelor din Balcani și perimetrul sud-estic al Europei. Perioada premergătoare izbucnirii Războiului Ruso-Turc din 1877 cunoaște evoluții semnificative prin izbucnirea unui lanț de revolte împotriva autorității otomane, după cum este cazul celor din Serbia (1817,1833), Grecia (1820-1821), Țara Românească (1821), Albania (1831), Bosnia și Herțegovina (1831-1832). Acestea vor zgudu din temelii prezența otomană din zonă reclamând eforturi militare suplimentare din partea acestora pentru a putea ține situația sub control. Gradual, revoltele s-au generalizat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea căpătând profilul unor adevărate războaie. Susținerea acordată de Rusia mișcărilor naționale s-a consolidat treptat, devenind unul dintre principalele motive care au contribuit la izbucnirea noului război ruso-turc. Această abordare se va reliefa inclusiv în Proclamația țarului Alexandru al II-lea (1818-1888), adoptată la Chișinău, în 2/24 aprilie 1877, act considerat ca fiind declarația de război asociată noului conflict.

Patru zile mai târziu, Rusia semna o Convenție prin care trupele rusești primeau permisiunea de a tranzita teritoriul României pentru continuarea unei ofensive către Constantinopol. Opțiunea asumată de guvernul de la București s-a înscris pe coordonatele promovate constant după realizarea unirii din 1859, în sensul obținerii independenței față de Înalta Poartă. Actul unirii a fost recunoscut de Imperiul Otoman în cadrul Conferinței reprezentanților Porții Otomane și ai Puterilor Garante care s-a desfășurat în ultimul trimestru al anului 1861. Sub domnia lui Cuza procesul de unificare s-a derulat în ritm accelerat, după sosirea lui Carol I fiind adoptată prima Constituție (1 iulie 1866) prin care Principatele Unite încep să fie denumite România. În tot acest timp, relațiile dintre statul român și Înalta Poartă au evoluat către un comportament independent al autorităților de la București în cadrul căruia sprijinirea popoarelor din Balcani împotriva ocupației otomane a reprezentat un vector important. În acest context,

România a sprijinit, prin diferite mijloace¹, mișcările de revoltă din Serbia și Bulgaria inclusiv prin tranzitul de armament și muniție către acestea.

De asemenea, în contextul Crizei din Balcani, România și-a intensificat acțiunile² pe lângă Înalta Poartă privind recunoașterea independenței, acestea fiind respinse de Constantinopol. Izbucnirea războiului ruso-turc a reprezentat o oportunitate de validare a opțiunilor asumate de România. Pe fondul escaladării tensiunilor dintre cele două imperii, România trece la mobilizarea forțelor proprii, prin Decretul din 6/18 aprilie 1877. O lună mai târziu, numărul efectivelor chemate sub arme a ajuns la 120.000 din care aproximativ 50% reprezenta nucleul operativ al Armatei Române.

Din perspectivă operațională, Convenția încheiată de guvernul român și ratificată în Parlament la 16/28 aprilie 1878, nu prevedea participarea României la acțiunile militare împotriva Imperiului Otoman. Asupra acestui punct, negocierile derulate cu partea rusă au eșuat în condițiile refuzului de a accepta cooperarea operațională și caracterul distinct al unei potențiale contribuții românești. Cu toate acestea, în urma bombardamentelor succesive executate de pe pozițiile turcești din sudul Dunării asupra orașului Calafat, starea de război între România și Imperiul Otoman s-a instaurat *de facto*, încă din primele momente de după declanșarea ostilităților. Către sfârșitul lunii aprilie, dinamica operațională pe linia Dunării a evoluat către dueluri intense de artilerie care vor acoperi segmentul Oltenița-Bechet. Ulterior, în ședința solemnă a Parlamentului din 9/21 mai 1877, este declarată independența României.

Securizarea flancului stâng și preluarea controlului Dunării în perimetrul Dobrogei

Sucesiunea rapidă a evenimentelor avea să confirme demersurile autorităților române de a spori capacitatea de luptă a armatei române.

¹ Academia Română, *Istoria românilor*, vol.VII, tom I, Editura Enciclopedică, București, 2003, pp. 639-640.

² Memoriul ministrului de externe Mihail Kogălniceanu din 15-27 iulie 1876 – *Documente privind istoria României. Războiul pentru independență* - DIRRI ½, p.192-208 și în *Istoria Românilor*, vol. VII, tom I, p.641.

Principala provocare a acestei perioade a fost reprezentată de crearea condițiilor pentru trecerea Dunării de către trupele ruse, cât mai rapid și cu evitarea de pierderi semnificative. Planul campaniei elaborat de comandamentul rus a urmat, în linii generale, coordonatele utilizate pe durata Războiului ruso-turc din 1828-1829. Astfel, se avea în vedere trecerea Dunării, după tranzitarea teritoriului României, a unor efective consistente (150-200.000 de militari) și câteva unități de voluntari bulgari. În paralel cu acțiunile de pe frontul din Balcani, declanșarea războiului a fost urmată imediat de lansarea operațiunilor în Caucaz, având ca obiectiv cucerirea fortăreței Kars și deschiderea drumului către Erzerum.

Acțiunile derulate în perimetrul Dunării au avut o semnificație particulară pentru crearea capului de pod și securizarea malului drept ceea ce va permite trupelor ruse și, ulterior, celor române, traversarea rapidă a fluviului. În egală măsură, trecerea Dunării reprezintă unul dintre episoadele importante ale confruntărilor secolului al XIX-lea, atât din perspectiva vitezei de dislocare, cât și din cea a efortului logistic. La începutul războiului, cursul Dunării era relativ bine fortificat fiind susținut de un sistem defensiv consistent în care principalele poziții ale armatei turce se găseau la Vidin, Rahova-Nicopole-Șiștova, Rusciuc, Silistra, Varna. Fortificațiile din aceste locații înglobau efective de peste 70.000 de soldați. Se adăugau aproximativ 20.000 dispuși în diferite locații din Dobrogea, susținuți de flota otomană de pe Dunăre, alcătuită în majoritate din vase de tonaj mediu. În fața acestui dispozitiv, opțiunea comandamentului rus a vizat securizarea flancului stâng al nucleului de forțe în perimetrul Brăila-Galați pentru a elimina amenințarea trupelor otomane din Dobrogea. Pe aceste coordonate, la 24 aprilie/6 mai 1877, trupele rusești au început tranzitul. Nucleul forțelor a intrat prin punctul Ungheni, în timp ce o grupare mai redusă, alcătuită din elemente cu potențial de mobilitate superior, sub comanda generalului Mihail Skobelev (1843-1882) a trecut prin Leova, la aproximativ 150 km sud. Obiectivul acestora din urmă a vizat securizarea punctelor de trecere peste Dunăre în flancul stâng al forțelor ruse ceea ce avea să se realizeze până la 8 mai 1877. În paralel, grosul forțelor rusești avansează pe traseul Ungheni-Iași-Roman-Focșani.

Acțiunea rapidă a grupului Skobelev a fost posibilă și prin sprijinul acordat de forțele române din zonă care au împiedicat trecerea otomană

dincolo de Galați. După sosirea trupelor ruse acestea preiau responsabilitatea securizării perimetrului, instalând piese de artilerie prin care reușesc să elimine pericolul prezentat de flota otomană³. Acțiunile terestre ruse au fost susținute de marina română prin intermediul unor nave militare (Ștefan cel Mare, România, Fulgerul și Rândunica) cu ajutorul cărora acțiunile flotei otomane au fost neutralizate. Ulterior, se trece la curățirea Dobrogei de trupele otomane prin construirea, la 10/28 iunie 1877, a unui pod de pontoane. De menționat faptul că în vederea consolidării sistemului de trecere a podului au fost improvizate o serie de lucrări de lemn transportat pe Siret și adunat la Brăila⁴.

Nivelul ridicat al Dunării a făcut imposibilă construirea unui pod fix. Soluția aleasă a vizat utilizarea pontoanelor plutitoare și alte ambarcațiuni care se găseau în zonă. Rezistența turcă de pe malul celălalt a fost depășită rapid de primele elemente debarcate permițând, astfel, derularea rapidă în cursul zilei a traversării Dunării. De aici linia frontului avansează către Constanța și Cernavodă, trupele ruse reușind să preia controlul celei mai mari părți a acestei regiuni⁵. Pentru perioada următoare a războiului, linia Cernavodă-Constanța va reprezenta aliniamentul frontului în perimetrul inferior al Dunării. Aproximativ 15.000 de militari turci vor fi imobilizați în acest perimetru pentru a preîntâmpina reluarea ofensivei.

Acțiunea combinată a trupelor ruse sprijinite de capacități navale române a permis concentrarea efortului principal către linia Dunării, până la vărsarea Oltului. Flancul drept al armatei ruse a continuat să fie asigurat de trupele române care au ținut sub observație încercările turce de trecere a Dunării, atât cu forțe terestre, cât mai ales prin baraje intense de artilerie.

La sud de Dunăre

Al doilea episod al trecerii Dunării s-a derulat în apropierea punctului de vărsare a Oltului, antrenând nucleul forțelor ruse conduse de marele ducele Nicolae (1831-1891), fratele țarului Alexandru al II-lea.

³ Scufundarea, la 19 aprilie/1 mai 1877 a unui cuirasat otoman (*Lüft-ü Celil*). Lawrence Sandhurst. *Naval Warfare, 1815-1914*, Routledge, Londra-New York, 2001, p. 123.

⁴ F.Maurice. *1877. The Russo-Turkish War*, Swan Sonnenschein, Londra, 1905, p.56.

⁵ *The War Correspondence of The "Daily News" 1877*, MacMilland and Co., London, 1878, pp.170-171.

Proximitatea geografică a fortărețelor otomane de pe malul drept al Dunării a impus o atenție particulară în identificarea punctului de trecere. Preocuparea comandamentului rus a vizat camuflarea cât mai mult posibil a perimetrului de trecere pentru a permite construcția podului în absența unor atacuri sau raiduri ale flotei otomane din Marea Neagră și a monitoarelor staționate în susținerea garnizoanelor otomane de-a lungul malului drept. Principalele amenințări erau reprezentate de Nicopole și Rusciuk (Ruse) puternic fortificate și de unde se puteau lansa atacuri periculoase pentru trecerea trupelor. Locația aleasă a fost reprezentată de perimetrul adiacent localității Zimnicea, cu variantă de rezervă Flămânda. Configurația geografică și de relief oferea posibilitatea colectării materialelor de construcție, în mare parte deplasate pe Olt, departe de ochii garnizoanelor otomane de pe malul opus.

Pentru securizarea culoarului de trecere au fost aduse pe calea ferată puitoare de mine care au amplasat o rețea de dispozitive explozive între Giurgiu și Islaz, împiedicând astfel mișcările agresive ale flotei otomane. În paralel, s-a pus în aplicare un plan de deturnare a atenției otomane către un punct situat la 50 km vest de Zimnicea, pe malul românesc al Dunării. Aici, mica localitate Flămânda a fost aleasă pentru deturnarea atenției inamicului, inclusiv prin stabilirea cartierului general al țarului Alexandru la Turnu Măgurele. Strategia a funcționat din plin, masarea trupelor ruse în intervalul 13/25-15/27 iunie, în perimetrul Zimnicea, scăpând observației turce. Disimularea debarcării avea să fie susținută semnificativ de trupele române care au executat tiruri consistente de artilerie pe durata zilelor 14-15/27 iunie camuflând, astfel, pregătirile pentru debarcare⁶.

În noaptea de 14/26-15/27 iunie 1877, primele elemente ale forțelor ruse, conduse de generalul Mihail Dragomirov (1830-1905) trec Dunărea în bărci (210 ambarcațiuni de diferite mărimi). Durata trecerii era, în medie, de aproximativ o oră. Pe malul opus, în dreptul punctului de debarcare, se găseau efective otomane consistente, incluzând o brigadă (aproximativ 3.500-4.000 de militari) din garnizoana localității Șiștov, aflată în imediata vecinătate a capului de pod deschis de ruși. Luați prin surprindere, trupele

⁶ Academia Română, *Istoria românilor*, vol.VII, tom I, Editura Enciclopedică, București, 2003, p.671.

otomane încearcă organizarea unui atac asupra trupelor debarcate. Lupte intense se dau între primele forțe debarcate și trupele otomane. Rezultatul este schimbător vreme de câteva ore fiind consemnate momente în care debarcarea este pusă sub semnul întrebării. Trupele debarcate completează surprinderea acțiunii prin lansarea atacului asupra Șiștov. Rezistența otomană, deși înverșunată, acționează dezordonat neputând utiliza puterea de foc superioară în primele momente ale debarcării. Victoria trupelor ruse este tranșată, în final, prin sprijinul de artilerie de pe malul românesc și al menținerii ritmului constant de debarcare. Pierderile înregistrate de trupele ruse se ridică la aproximativ 850 de răniți și morți, la un nivel aproape similar cu cele înregistrate de forțele otomane. În dimineața zilei de 15/27 iunie trupele otomane se retrag, ceea ce va permite consolidarea capului de pod cu forțe aduse la bordul unor monitoare românești din Turnu Măgurele.

Podul de pontoane avea să fie terminat la 2 iulie 1877 permițând trecerea triumfală, sub conducerea⁷ țarului Alexandru al II-lea, a ultimelor contingente masate la Zimnicea. De pe malul celălalt trupele ruse se vor angaja în aplicarea planului conceput pentru purtarea războiului care viza înaintarea, prin Balcani, către Constantinopol. Curând după trecerea Dunării, trupele ruse aveau să se confrunte cu o realitate pe care nu o anticipaseră. Efectivele turce din garnizoanele de pe malul Dunării precum și cele din Bosnia-Herțegovina reprezentau o forță considerabilă, de aproximativ 150.000 militari, cu o putere de foc de peste 250 tunuri, în mare parte de producție germană, Krupp. Evident, această situație era departe de planurile pe care se construise strategia rusească relevând asimetria dintre nivelul forțelor proprii în raport cu cele dislocate în zonă de Imperiul Otoman. Cu toate acestea, marele duce Nicolae a optat pentru continuarea ofensivei pe un front semicircular în jurul Șiștov. Până la jumătatea lunii iulie trupele rusești reușesc, cu sprijinul artileriei române din Turnu Măgurele/Fămânda să ocupe Ruse și Nicopole extinzând, astfel, controlul asupra malului drept al Dunării.

De asemenea, înregistrează progrese importante în interiorul teritoriului prin cucerirea Veliko Târnovo și de aici lansarea atacului asupra

⁷ Barry, Quintin. *War in the East. A Military History of the Russo-Turkish War, 1877-78*, Helion, 2012, pp.78-79.

pasului Șipka, în vederea traversării Balcanilor. Încercări repetate de a trece eșuează dramatic pentru forțele ruse care se văd nevoite să se retragă cu pierderi însemnate. În paralel, dispozitivul otoman din Bulgaria se reorganizează ca urmare a acțiunii energice a generalului Osman Pașa (1832-1900) și a sosirii de noi întăriri din Bosnia, sub comanda lui Soliman Pașa (1838-1892). Acesta fusese desemnat de sultanul Abdul Hamid al II-lea (1842-1918) comandantul trupelor otomane din Peninsula Balcanică fiind unul dintre cei mai titrați ofițeri de rang superiori ai Imperiului Otoman.

Acțiunile lui Osman Pașa se vor concentra pe construirea unui sistem avansat de fortificații în jurul Plevnei care urma să reprezinte principalul obstacol în susținerea efortului de traversare a Balcanilor. În aceste condiții, atenția comandamentului rus se focalizează asupra cuceririi Plevnei, primul atac fiind lansat la 8/20 iulie 1877. Sub efectul acestor evoluții, se impulsionează lucrările pentru construirea unui nou pod peste Dunăre care să permită tranzitul rapid al unor efective superioare și, de ce nu, să asigure o eventuală retragere a forțelor ruse în cazul declanșării unei contraofensive otomane. Decizia corespundea situației din teren, în condițiile eșecului major înregistrat în al doilea atac al rușilor (18/30 iulie 1877) care se soldează, de asemenea, cu pierderi majore și adâncirea sentimentului de panică în rândurile trupelor ruse. Retragerea acestora se execută într-o relativă dezorganizare, căutându-se refugiul pe malul românesc al Dunării. O parte a acestora trec podul de la Șiștov.

Trecerea forțelor române la sud de Dunăre

Dificultățile din fața Plevnei au determinat solicitarea sprijinului României. Până la acel moment, atitudinea rusă față de participarea trupelor române la luptele din Bulgaria a fost negativă. Schimbările din fața Plevnei au determinat reconsiderarea acestei poziții, astfel încât la 19/31 iulie, Nicolae transmite o telegramă domnitorului Carol I prin care solicită sprijinul armatei române⁸. Apelul marelui duce Nicolae deschide cel de-al treilea episod care a presupus organizarea trecerii Dunării. Încă din timpul pregătirilor pentru trecerea trupelor ruse la Zimnicea, problema deschiderii

⁸ textul integral în *Memoriile regelui Carol I al României*, vol. III, p.191-192, Ed.Machiavelli, București, 1994.

unui alt punct a reprezentat o prioritate pentru Armata Română. Variantele explorate au vizat perimetrul vestic, căutându-se o variantă în dreptul Vidinului (Gruia-Salcia).

Opțiunea unui pod suplimentar în această zonă avea ca principală rațiune deschiderea unui nou front care să elimine comunicarea între dispozitivul otoman din Bulgaria și Bosnia-Herțegovina. De asemenea, trecerea Dunării în această zonă ar fi permis valorificarea măsurilor de consolidare a dispozitivului forțelor române din Oltenia ceea ce ar fi asigurat un flux rapid și constant de forțe pe malul drept. Concretizarea unei astfel de perspective nu s-a putut realiza în condițiile divergențelor de opinii între comandamentele române și cel rus. Opțiunea acestuia din urmă era mult mai atașată de prezervarea rolului central al Rusiei în conducerea războiului și, subsecvent, coordonarea efortului de război la sud de Dunăre⁹.

Gravitatea situației trupelor ruse este apreciată adecvat de domnitorul român care ordonase deja trecerea unor efective ale diviziei a IV-a române în garnizoana din Nicopole. De menționat că solicitarea ducelui Nicolae oferea prilejul de valorificare a planurilor române de a deschide un nou punct de trecere la vest de Zimnicea, solicitarea de sprijin vizând perimetrul Jiu-Corabia menit să sporească presiunea asupra Plevnei. În vederea valorificării sprijinului rusesc pe malul drept au fost necesare, însă, deplasări de forțe și sprijin logistic dinspre perimetrul anticipat a fi utilizat și trecerea în dreptul Vidinului¹⁰. La 28 iulie/9 august discuțiile dintre domnitorul Carol și cartierul general imperial rus continuă asupra locului de debarcare.

O alternativă avansată de partea rusă a vizat abordarea unei poziții în perimetrul Nicopole pentru a putea beneficia de susținerea trupelor ruse. În aceeași zi, opiniile comandamentului român se plasau în susținerea variantei Măgura – Siliștioara care ar fi permis dezvoltarea unei mișcări de învăluire a Plevnei. De asemenea, argumentele părții române vizau faptul că adoptarea acestui curs de acțiune ar fi permis păstrarea caracterului distinct al contribuției în cadrul războiului, aceasta neputând să fie luată în calcul decât

⁹ *Istoricul Războiului 1877-1878. Participarea României la acest război*, Partea I, Tipografia Academiei Române, 1887, pp.212-213...

¹⁰ *Memoriile regelui Carol I*, p.194.

în urma încheierii unei convenții care să „hotărască lămurit rolul Armatei Române în diferite faze ale războiului”¹¹. Aceste opinii erau împărtășite de domnitorul Carol I și din perspectiva importanței pentru teatrul de operații de la sud de Dunăre putând contribui semnificativ la tăierea liniilor de comunicații între Sofia și Plevna, respectiv izolarea trupelor lui Osman Pașa.

Practic, poziționarea capului de pod a devenit unul dintre punctele de divergență între Carol I și marele duce Nicolae. Opțiunea fermă a domnitorului României a vizat crearea unei zone de operații distincte de cea a trupelor ruse, astfel încât participarea României la acest război să poată fi cuantificată adecvat la masa negocierilor de pace. În zilele următoare, corespondența pe acest subiect se intensifică, partea rusă indicând interesul pentru trecerea în perimetrul Nicopole a Diviziei 3, poziționată lângă Corabia. În același timp, sub presiunea cursului defavorabil al luptelor din fața Plevnei se indica flexibilitate în ceea ce privește cooperarea în teatrul de operații. La 10/22 august, domnitorul român precizează preferința ca armata română să-și păstreze „individualitatea și unitatea de comandă în raport cu armata imperială”¹². În același timp, acceptă dislocarea a două regimente de cavalerie pentru trecerea Dunării în dreptul Nicopole dar evită să dea ordinul pentru plasarea acestora sub comandă rusă.

Lucrările podului pentru trecerea trupelor române încep la 12/24 august 1877 la Siliștoara, potrivit planurilor inițiale dezvoltate de comandamentul român. Unitățile de geniu trec la construcția unui pod de pontoane, în timp ce o parte a forțelor române traversează Dunărea pe bacuri. Toate acestea se derulează sub atenta coordonare a domnitorului Carol I, care își mutase cartierul general la Grădinile pentru a putea fi mai aproape de locul lucrărilor. În seara zilei de 16/28 august, Carol ajunge la cartierul general rus unde are loc un Consiliu militar la care participă și țarul Alexandru al II-lea. Cu acest prilej, domnitorul își impune punctul de vedere vizând preluarea comenzii trupelor din fața Plevnei¹³.

¹¹ Telegrama colonelului Gheorghe Slăniceanu din comandamentul de la Corabia către domnitorul Carol I, *Memorii*, pp.199-200.

¹² Carol I către Marele duce Nicolae, 10/22 august, *Ibidem*, pp.205-206.

¹³ *Ibidem*, p.213..

Două zile mai târziu, Carol, întors la Corabia, ține un Consiliu de război cu ofițerii români în urma cărui s-a adoptat decizia de a trece cât mai rapid Dunărea în cursul zilei de 20 august/1 septembrie pentru a permite sincronizarea cu acțiunile rusești de pe malul celălalt. De asemenea, se adoptă o măsură relativ discutabilă vizând ca podul să fie demontat și mutat către Turnu-Măgurele, în dreptul Nicopole, după trecerea trupelor române. Rațiunea acestei decizii viza asigurarea condițiilor suplimentare pentru o eventuală retragere a unei părți a trupelor ruse din fața Plevnei, puternic afectate de luptele intense din ultima perioadă¹⁴.

Cu toate acestea, adoptarea unui astfel de curs de acțiune reprezenta o decizie cu implicații complexe pentru trupele române care urmau să traverseze Dunărea. Astfel, mutarea podului ar fi limitat legătura între acestea și malul românesc ceea ce presupunea extinderea liniilor logistice și, nu în ultimul rând, genera o serie de riscuri în cazul unei decizii de evacuare rapidă.

Asumându-și aceste riscuri, comandamentul român a continuat implementarea planului de trecere a Dunării conform parametrilor stabiliți. La 20 august/1 septembrie nucleul forțelor române traversează podul de pontoane desfășurat în punctul Siliștoara. Acțiunea s-a derulat, în cadrul unei ceremonii prezidată de domnitorul Carol și de o parte a guvernului român. Podul, construit într-un interval de timp extrem de scurt, măsura 800 metri fiind alcătuit din 120 de pontoane permițând trecerea a 25.000 de militari, în cursul unei singure zile. După traversare, trupele române se vor deplasa în marș pe durata nopții pentru a ajunge în perimetrul Plevnei unde se alătură Armatei de Vest, plasată sub comanda domnitorului Carol I. Un alt segment al trupelor române va trece Dunărea la 22 august/3 septembrie ceea ce va spori numărul forțelor dislocate pe malul drept la aproximativ 40.000 de oameni. Două zile mai târziu, podul va fi demontat și mutat către Vidin.

La 25 august/6 septembrie 1877, comandamentul principelui român emite primul ordin de luptă pentru reluarea atacului împotriva Plevnei.

¹⁴ Paul Lindberg. *Regele Carol I al României*, Humanitas, București, 2016, p.213 și în Ioan Scurtu. *Istoria românilor în timpul celor patru regi*, vol.I - Carol I, Editura Enciclopedică, București, 2004, p.105.

Simultan, este emis ordinul special pentru armata română condusă de generalul Cernat, a cărei contribuție a fost una determinantă pentru deznodământul luptelor din Bulgaria și, în special, pentru capitularea Plevnei. În acest context, atacul general asupra fortificațiilor Plevnei din 30 august/11 septembrie s-a soldat cu pierderi semnificative pentru armata română, punând sub semnul întrebării strategia ofensivă. După adoptarea deciziei de începere a asediului asupra Plevnei, trupele române au reușit să ocupe reduta Grivița I (30 august/11 septembrie). Ulterior, participarea forțelor române s-a valorizat și prin ocuparea redutei Rahova (7/19 – 9/21 noiembrie 1877). La 1/13 decembrie 1877, trupele române intră în Plevna reușind, totodată, să ocupe redutele Grivița 2 și Opanez iar pe durata iernii continuă să avanseze către Vidin (bătălia de la Smârdan din 12/24 ianuarie 1878) și Belogradcik pe care le vor asedia până în momentul semnării armistițiului la 23 ianuarie/4 februarie 1878.

Concluzii

În mod evident, Războiul Ruso-Turc din 1877-1878 a fost unul dintre momentele cheie ale sfârșitului de secol XIX care depășește logica aferentă competiției dintre Rusia țaristă și Imperiul Otoman în perimetrul extins al Mării Negre. Deși neglijat de istoriografia contemporană, acest conflict a jalonat parametrii sub care va evolua Europa, culminând cu izbucnirea Primului Război Mondial.

Negocierile de pace s-au derulat, într-o primă instanță, într-un format limitat. Astfel, la 19 februarie/3 martie 1878 a fost semnat, de către Rusia și Imperiul Otoman, Tratatul de la San Stefano. În ciuda contribuției substanțiale a trupelor române la înfrângerea trupelor otomane precum și a sprijinului acordat trecerii trupelor ruse, România nu a fost primită la negocieri ceea ce nu va permite valorificarea efortului românesc la masa negocierilor. Gândite de Rusia ca o modalitate de a valorifica rapid realitatea operațională din teatru și dezastrul suferit de trupele otomane în Balcani, acestea prevedeau reconfigurări majore în această zonă. Astfel, România, Serbia și Muntenegru erau recunoscute ca state independente. Teritoriul statului român urma să includă Dobrogea, fiind silit să cedeze sudul Basarabiei care era preluat de Rusia. De asemenea, tratatul prevedea crearea statului bulgar ale cărui granițe acopereau un teritoriu extins de la

Marea Neagră la Marea Egee. De asemenea, regresul autorității otomane în zonă era reflectat și prin obținerea autonomiei de către Bosnia-Herțegovina, simultan cu recunoașterea pozițiilor ocupate de Rusia în Caucaz. Nu în ultimul rând, influența Rusiei în Balcani și sud-estul Europei era recunoscută în relație cu situația popoarelor ortodoxe din acest perimetru.

Prevederile Tratatului de la San Stefano au fost rapid puse sub semnul întrebării prin intervenția marilor puteri europene nemulțumite de expansiunea Rusiei cu potențial de acțiune către perimetrul estic al Mediteranei. De asemenea, poziția României s-a plasat pe coordonate de opoziție fermă privind impunerea cedării sudului Basarabiei. Pe acest fond au fost reluate negocierile într-un format extins care vor conduce la semnarea Tratatului de la Berlin 1/13 iunie 1878. În cadrul noului Tratat au fost reluate prevederile privind independența României precum și clauzele privind cedarea sudului Basarabiei și alipirea Dobrogei respectiv a Insulei Șerpilor. În ciuda demersurilor reprezentanților români la negocierile de la Berlin, punctul de vedere al României „a fost auzit dar nu ascultat”.

Dincolo de reconfigurările politico-diplomatice care au urmat Războiului Ruso-Turc, derularea acțiunilor operaționale a reconfirmat importanța Dunării, atât în context european, cât și în ceea ce privește dinamica regională. În cadrul relatărilor din presa vremii care au însoțit fiecare etapă a luptelor, trecerea Dunării a beneficiat de o atenție particulară fiind subliniat caracterul insolit al tehnicilor utilizate precum și modul exemplar în care Armata Română a putut gestiona complexitatea acestei probleme. Valorificarea pozițiilor strategice ale Armatei Române de pe malul stâng al Dunării a permis pregătirea adecvată a trecerii cu pierderi minore a unor efective importante și angajarea rapidă a luptelor cu trupele otomane. Sprijinul de artilerie acordat în mod constant de bateriile românești, precum și prestația unităților de geniu la construcția podurilor peste Dunăre au reprezentat, de asemenea, contribuții semnificative ale Armatei Române la victoria împotriva trupelor otomane. În acest context, se cuvine a fi subliniat faptul că în ciuda vârstei fragede a Armatei Române, derularea lucrărilor complexe de securizare a lucrărilor de construcție a podurilor precum și finalizarea acestora s-au realizat într-un interval de timp extrem de scurt. Practic, valoarea Dunării ca linie de siguranță redutabilă pentru apărarea graniței sudice a teritoriului statului român se va valoriza în

deceniile următoare generând formule de dispunere avansată a forțelor române, susținute prin lucrări de infrastructură complexe.

În egală măsură, episoadele succesive de trecere a Dunării prezintă o relevanță aparte și din perspectiva relațiilor dintre Rusia și România pe durata războiului. Se disting, astfel, valențe importante ale opțiunii ferme a comandamentului român de asumare a profilului distinct al contribuției în cadrul războiului. Divergențele de opinii privind stabilirea punctului de trecere al forțelor române reprezintă un aspect relevant în această direcție fiind, totodată, un indicator important pentru capacitatea de planificare și conducere a operațiilor complexe de către comandamentul român.

BIBLIOGRAFIE

- Academia Română, *Istoria românilor*, Editura Enciclopedică, București, 2003;
- SCURTU I., *Istoria românilor în timpul celor patru regi*, Editura Enciclopedică, București, 2004;
- FORBES A., *The War Correspondence of The "Daily News" 1877*, MacMilland and Co., London, 1878;
- LINDBERG P., *Regele Carol I al României*, Humanitas, București, 2016;
- MAURICE M.F., *1877. The Russo-Turkish War*, Swan Sonnenschein, Londra, 1905;
- QUINTIN B., *War in the East. A Military History of the Russo-Turkish War, 1877-78*, Helion, 2012;
- SANDHURST L., *Naval Warfare, 1815-1914*, Routledge, Londra-New York, 2001;
- *** *Istoricul Războiului 1877-1878. Participarea României la acestu războiu*, Tipografia Academiei Române, 1887;
- *** *Memoriile regelui Carol I al României*, Editura Machiavelli, București, 1994;
- *** *Documente privind istoria României. Războiul pentru independență - DIRRI*.